

“इति समागमनक्षत्रैकदेशसङ्गात् समागमाख्यं युद्धम् ।
द्वावपि ग्रहौ स्वसौ स्वस्वविन्दौ विध्वंसौ द्वावपि
पराजयलक्षणाकाकौ स्यातां तदा क्रमेण कूटविग्रह-
सञ्चक्रौ युद्धमदौ स्याताम् । अथोत्कर्गतः शुक्रस्य जय-
लक्षणाक्रान्तत्वमस्तीति यदनु समागमः शशाङ्केनेति प्राक्
प्रतिज्ञातसमागमे उक्तप्रकारमतिदिशति” रङ्गः ।

“उदक्स्थो दक्षिणस्थो वा भार्गवः प्रायशो जयी । श-
शाङ्केनैवमेतेषां कुर्यात् संयोगसाधनम्” सू०सि०

“इतरग्रहापेक्षयोदक्स्थो दक्षिणदिक्स्थो बोभयदिशीत्य-
र्थः । शुक्रः प्रायश उत्कर्गतो जयलक्षणाक्रान्तत्वेन जयी ।
कदाचित् पराजयलक्षणाक्रान्तो भवतीति तात्पर्यार्थः ।
एतेषां भौमादिपञ्चताराणां चन्द्रेण सह संयोगसाधनं
युतिसाधनमेष्टाक्षरीया गणकः कुर्यात् । अत्र विशेषा-
र्हकम् । ‘अथनया स्मृतो सौ वो विध्वंसः शीतगोयुतौ’
इत्यर्थं कश्चित् पुस्तके दृग्गतेन सर्व्वेति क्षिप्रत्वात्तद-
पेक्षितम् अधिकारस्यापस्य लोकात्पापत्वेन । एतदुक्तप्र-
न्ययोगे नतिसंस्कारनिषेधस्य सिद्धेस्तस्यायुक्तत्वमिति
तदनुक्तौ स्वर्गग्रहणोक्तरीया साधारण्येन सर्व्व त-
द्दिशेषोक्तोत्तरसिद्धेरिति ध्येयम् । नन्वेतेषां ग्रहाणां
दूरान्तरेण सदोर्ध्वाधरान्तरसङ्गात् परस्परं योगा-
वस्थेन कथं युतिः सङ्गतेत्यत आह” रङ्गः ।

“भावाभावाय लोकानां कल्पनेयं प्रदर्शिता । स्वभार्गगाः
प्रयान्येते दूरमन्योन्मथिताः” सू०सि० ।

“एते ग्रहाः स्वमागगाः स्वस्वक्षास्या अन्योन्यमाश्रिता
युतिकाक्षद्विधरन्तराभावेन संयुक्ताः सन्तः प्रयान्ति
गच्छन्ति इति दूरं दूरान्तरेण दर्शनादियं ग्रहयुति-
कल्पना कल्पनात्मकाऽवास्तवा प्रदर्शिता पूर्वोक्तग्रह्येन
कथिता । नन्ववस्तुभूता किमर्थमुक्तेत्यतः प्रयोजनमाह
भावाभावायेति । लोकानां भूस्वपाणिनां भावः
शुभफलमभावोऽशुभफलं तस्मै शुभाशुभफलादेशायावस्तु-
भूतापि युतिरुक्तेति भावः” रङ्गः ।

युद्धभेदास्तस्फुक्तपिषेपाः समागमजयादिफलभेदाश्च उ-
क्तं १७३० उक्ता यथा

“युद्धं यथा यदा वा भविष्यदादिस्थाने त्रिकालज्ञैः ।
तद्विज्ञाने करणं मया कृतं सूर्य्यविज्ञानात् । वियति
चरतां ग्रहाणां ह्यप्युपयान्ति समागमसंस्थानात् । क्षिति-
दूराद्दृष्टव्येषु समतामिव सम्प्रयातानाम् । आसन्नक्र-
मयोगाद्देहोक्तेषां शुभदोषसंख्यैः । युद्धं चतुःप्रकारं

पराशराद्यैर्मुनिभिरुक्तम् । भेदे दृष्टिविनाशो भेदः
सङ्घटां महाकुलानां च । उल्लेखे शस्त्रभयं सन्निवि-
रोधः प्रियान्यत्वम् । अंगुष्ठविरोधे युद्धानि भूयतां श-
स्त्ररक्तजुद्धमदाः । युद्धे चाप्यपस्यो भवन्ति युद्धानि
भूपानाम् । रविराक्रन्दो मध्ये पौरः पूर्वोऽपदे स्थितो
यायी । पौरां बुधगुरुविजा नित्यं शीतांशुराक्रन्दः ।
केतुकजराक्षुक्रा यायिन एते हता ग्रहा हन्युः ।
आक्रन्द्याविपौरान् जयिनो जयदाः स्ववर्गस्य । पौरे
पौरेण हते पौराः पौरान् नृपान् विनिहन्ति । एवं
याय्याक्रन्दो नागरयाधिगृह्णाव । दक्षिण-
दिक्स्थः परुषो वेपथुरप्राप्य सन्निह्योऽप्युः । अधिगूढो
विजितो निष्प्रभो विवर्णस्य यः स जितः । उक्त वि-
परीतलक्षणसम्बन्धो जयगतो विनिर्दिष्टः । विपुल
क्षिप्रो द्युतिमान् दक्षिणदिक्स्थोऽपि जययुक्तः । द्वा-
वपि मयूखपृष्ठौ विपुलौ क्षिप्रौ समागमे भवतः ।
तत्त्वान्योऽन्यप्रीतिर्विपरीतापातपक्षद्वौ । युद्धं समागमो
वा यदायुक्तौ तु लक्षणं भवतः । भुवि भूयतामपि
तथा फलमव्यक्तं विनिर्देश्यम् ।

कुजजयस्य “गुरुणा जितेऽवनिमुते वाङ्मोका यायिनोऽग्नि-
वाक्ताश्च । शशिजेन मूरसेनाः कलिङ्गसाल्वाश्च पीडयन्ते ।
सौरैरुदरे विजिते जयन्ति पौराः प्रजाश्च सीदन्ति ।
कोडागारम्भे च्छलितयतापाश्च युक्तजिते” ।

बुधजयस्य “भौमेन हते शशिजे दृष्टसरित्तापसाश्चकनरेन्द्राः ।
उत्तरदिक्स्थाः क्रतुदोक्षताश्च सन्नापमायान्ति । गुरुणा
बुधे तु विजिते स्वेच्छगुरुचौराद्युक्तपौरजनाः । तैर्ग-
त्तपार्वतीयाः पीडयन्ते कम्पते च मही । रविजेन
बुधे ध्वजे नाविकयोधाश्च सधनगर्भितयः । भृगुणा
जितेऽग्निकोपः सस्याम्बुदयायिध्वंसः” ।

जीवजयस्य “जीवे शुक्राभिहते कुलूतगाव्धारकैकया मद्राः ।
साल्वा यत्ना वङ्गा गायः सस्यानि नश्यन्ति । भौमेन
हते जीवे मध्यो देशो नरेन्द्रा गावः । सौरैण चार्जु-
नायनवसातयौधेयशिविप्रः । शशितनयेनापि जिते
दृष्टस्यतौ स्वेच्छसत्यश्वस्यतः । उपयान्ति मध्यदेशश्च
संक्षयं यच्च भक्तिफलम्” ।

शुक्रजयस्य “शुक्रे दृष्टस्यनिहते यायी अजे विनाश-
संप्रदाति । द्रष्टृक्षतविरोधः सन्निहं च न वासवस्य-
जति । कोशलकलिङ्गवङ्गा यत्ना मत्स्याश्च मध्यदेश-
यताः । महतीं व्रजन्ति पीडां सुपुंमकाः मूरसे-